

SEMESTR I

Rozkład materiału nauczania z biologii dla klasy 1 szkoły ponadpodstawowej
dla zakresu podstawowego opartego na *Programie nauczania biologii – Biologia na czasie*

Biologia na czasie 1 wydawnictwo Nowa Era

Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum zakres podstawowy

Nr dopuszczenia: 1006/1/2019

Autorzy: Anna Helmin, Jolanta Holeczek

Treści nauczania	Cele edukacyjne
I. Badania przyrodnicze	
1. Znaczenie nauk biologicznych <ul style="list-style-type: none"> • biologia jako nauka o życiu • wspólne cechy organizmów • znaczenie nauk biologicznych w różnych dziedzinach życia	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniowanie biologii jako nauki o życiu • omówienie wspólnych cech organizmów
2. Zasady prowadzenia badań biologicznych <ul style="list-style-type: none"> • metody naukowe stosowane w biologii • próba badawcza i próba kontrolna	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie różnicy między obserwacją a doświadczeniem • wyjaśnienie pojęć: <i>teoria naukowa, problem badawczy, hipoteza, próba badawcza, próba kontrolna, próba kontrolna pozytywna i próba kontrolna negatywna</i>

<ul style="list-style-type: none"> • dokumentowanie badań biologicznych, dane jakościowe i dane ilościowe • wykonanie przykładowego doświadczenia biologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie zasad prowadzenia badań biologicznych • omówienie sposobów dokumentowania obserwacji i doświadczeń
<p>3. Obserwacje biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> • obserwacje makro- i mikroskopowe • budowa mikroskopu optycznego • zasady mikroskopowania 	<ul style="list-style-type: none"> • zasady prowadzenia obserwacji • omówienie budowy i funkcji elementów optycznych i elementów mechanicznych mikroskopu optycznego • wykonanie i obserwacja preparatów mikroskopowych pod mikroskopem
<p>II. Chemiczne podstawy życia</p>	
<p>1. Skład chemiczny organizmów</p> <p>Makro- i mikroelementy</p> <ul style="list-style-type: none"> • pierwiastki chemiczne • pierwiastki biogenne • makro- i mikroelementy 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikowanie związków chemicznych na organiczne i nieorganiczne • wyjaśnienie pojęć: <i>makroelementy, mikroelementy, pierwiastki biogenne</i> • klasyfikowanie pierwiastków na makro- i mikroelementy
<p>2. Znaczenie wody dla organizmów</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie wody dla organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie budowy i właściwości fizykochemicznych wody • omówienie znaczenia wody dla organizmów
<p>3. Węglowodany – budowa i znaczenie</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa węglowodanów • budowa, przykłady i funkcje monosacharydów, i polisacharydów 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikowanie węglowodanów • omówienie budowy, właściwości, występowania i znaczenia wybranych monosacharydów, disacharydów i polisacharydów

<ul style="list-style-type: none"> • występowanie i znaczenie węglowodanów 	
<p>4. Białka – budulec życia</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa aminokwasów i białek • powstawanie wiązania peptydowego • podział białek na białka proste i złożone 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie budowy aminokwasów • omówienie przykładowych białek – ich występowania, funkcji i znaczenia biologicznego
<p>5. Lipidy – budowa i znaczenie</p> <ul style="list-style-type: none"> • podział lipidów ze względu na budowę cząsteczki, konsystencję i pochodzenie • kwasy tłuszczowe nasycone i nienasycone • budowa i właściwości lipidów złożonych • znaczenie biologiczne lipidów prostych i złożonych 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie właściwości i funkcji lipidów • klasyfikowanie lipidów ze względu na budowę cząsteczki, konsystencję lub pochodzenie • wyjaśnienie różnicy między kwasami tłuszczowymi nasyconymi a kwasami tłuszczowymi nienasyconymi • omówienie pochodzenia i znaczenia cholesterolu
<p>7. Budowa i funkcje kwasów nukleinowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa i funkcje nukleotydów • budowa DNA • zasada komplementarności • występowanie i znaczenie DNA • budowa i rodzaje RNA 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy nukleotydów • wyjaśnienie, na czym polega komplementarność zasad na przykładzie budowy DNA • omówienie budowy przestrzennej cząsteczki DNA i RNA • poznanie budowy RNA • poznanie rodzajów RNA, ich występowania i funkcji
<p>III. Komórka</p>	

<p>1. Budowa komórki eukariotycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • podział komórek na eukariotyczne i prokariotyczne • główne elementy komórki eukariotycznej • porównanie budowy komórek zwierzęcych, roślinnych i grzybowych 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikowanie komórek ze względu na występowanie jądra komórkowego • wskazanie struktur komórki eukariotycznej • porównanie budowy komórki roślinnej, zwierzęcej i grzybowej • przeprowadzenie obserwacji mikroskopowej komórek roślinnych i zwierzęcych
<p>2. Budowa i znaczenie błon biologicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa i rodzaje błon biologicznych • właściwości i funkcje błon biologicznych • rodzaje transportu przez błony (transport bierny i transport czynny) • osmoza w komórce roślinnej i zwierzęcej 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazanie na schemacie składników błon biologicznych • omówienie modelu budowy błony biologicznej • poznanie właściwości i funkcji błon biologicznych • charakteryzowanie poszczególnych rodzajów transportu przez błony • omówienie istoty procesu osmozy
<p>3. Budowa i rola jądra komórkowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa jądra komórkowego • funkcje jądra komórkowego • organizacja materiału genetycznego w jądrze komórkowym 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy i funkcji jądra komórkowego • wskazanie na schemacie elementów budowy jądra komórkowego • omówienie budowy jądra komórkowego
<p>4. Składniki cytoplazmy</p> <ul style="list-style-type: none"> • system błon wewnątrzkomórkowych (siateczka śródplazmatyczna, wakuole, lizosomy, aparat Golgiego) • funkcje systemu błon wewnątrzkomórkowych • budowa i funkcje rybosomów 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie budowy i funkcji cytozolu • omówienie budowy i roli siateczki śródplazmatycznej, rybosomów, lizosomów i aparatu Golgiego • omówienie funkcji systemu błon wewnątrzkomórkowych • omówienie budowy i funkcji mitochondriów

• budowa i funkcje mitochondriów	

SEMESTR II

Rozkład materiału nauczania z biologii dla klasy 1 szkoły ponadpodstawowej
dla zakresu podstawowego opartego na *Programie nauczania biologii – Biologia na czasie*

Biologia na czasie 1 wydawnictwo Nowa Era

Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum zakres podstawowy

Nr dopuszczenia: 1006/1/2019

Autorzy: Anna Helmin, Jolanta Holeczek

Treści nauczania	Cele edukacyjne
------------------	-----------------

I. Komórka	
1. Cykl komórkowy <ul style="list-style-type: none"> • definicja i fazy cyklu komórkowego • znaczenie procesu replikacji DNA • zmiany ilości DNA w poszczególnych fazach cyklu komórkowego 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie znaczenia procesu replikacji DNA dla komórki • omówienie zmian ilości DNA w cyklu komórkowym • poznanie procesu replikacji DNA • omówienie definicji cyklu komórkowego
2. Znaczenie mitozy, mejozy i apoptozy <ul style="list-style-type: none"> • definicja i znaczenie mitozy i mejozy • rola mejozy w rozmnażaniu płciowym 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie definicji mitozy i mejozy • omówienie przebiegu oraz znaczenia mitozy i mejozy • definiowanie pojęć: <i>komórki diploidalne</i> i <i>komórki haploidalne</i>
II. Metabolizm	
1. Kierunki przemian metabolicznych <ul style="list-style-type: none"> • definicja metabolizmu • rodzaje reakcji metabolicznych: anabolizm i katabolizm • budowa i funkcja ATP • szlaki metaboliczne i cykle metaboliczne 	<ul style="list-style-type: none"> • definiowanie pojęcia <i>metabolizm</i> i grup reakcji zaliczanych do niego • porównanie reakcji anabolicznych z katabolicznymi • wyjaśnienie budowy i roli ATP • omówienie przemian ATP w ADP • charakterystyka szlaków metabolicznych i cykli metabolicznych
2. Budowa i działanie enzymów <ul style="list-style-type: none"> • definicja enzymów • budowa i właściwości enzymów • mechanizm działania enzymów – kataliza enzymatyczna 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie definicji i właściwości enzymów • omówienie modelu budowy enzymu • omówienie modelu powstawania kompleksu enzym – substrat • definiowanie pojęcia <i>energia aktywacji</i>

<p>3. Regulacja aktywności enzymów</p> <ul style="list-style-type: none"> • działanie i rodzaje aktywatorów i inhibitorów enzymów • mechanizm ujemnego sprzężenia zwrotnego w regulacji szlaków metabolicznych i cykli metabolicznych • wpływ czynników fizykochemicznych na aktywność enzymów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakterystyka czynników decydujących o szybkości reakcji enzymatycznych • omówienie mechanizmu hamowania przez ujemne sprzężenie zwrotne • porównanie rodzajów inhibicji
<p>4. Oddychanie komórkowe. Oddychanie tlenowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • definicja i rodzaje oddychania komórkowego • przebieg i znaczenie oddychania tlenowego • związek między budową mitochondrium a przebiegiem oddychania tlenowego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawienie definicji, rodzajów i znaczenia oddychania komórkowego • przedstawienie lokalizacji i przebiegu etapów oddychania tlenowego – glikolizy, reakcji pomostowej, cyklu Krebsa i łańcucha oddechowego
<p>5. Procesy beztlenowego uzyskiwania energii</p> <ul style="list-style-type: none"> • definicja i rodzaje fermentacji • etapy przebiegu fermentacji mleczanowej i alkoholowej 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie przebiegu oraz znaczenia fermentacji mleczanowej i alkoholowej • porównanie oddychania tlenowego z fermentacją mleczanową
<p>6. Inne procesy metaboliczne</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzyskiwanie energii ze składników pokarmowych • definicja i znaczenie glukoneogenezy • przemiany lipidów i białek źródłem energii • powiązanie procesów metabolicznych w komórce 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie roli składników pokarmowych jako źródeł energii • wyjaśnienie, na czym polegają glukoneogeneza i glikogenoliza • omówienie przebiegu przemian białek i lipidów w organizmie • omówienie znaczenia utleniania kwasów tłuszczowych • analiza powiązań procesów metabolicznych w komórce

SEMESTR I

Rozkład materiału nauczania z biologii dla klasy 1 szkoły ponadpodstawowej
dla zakresu rozszerzonego opartego na *Programie nauczania biologii – Biologia na czasie*

Biologia na czasie 1

Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum, zakres rozszerzony

Nr dopuszczenia: 1010/1/2019

Autorzy: Marek Guzik, Ryszard Kozik, Renata Matuszewska, Władysław Zamachowski

Treści nauczania	Cele edukacyjne
I. Badania przyrodnicze	
1. Metodyka badań biologicznych <ul style="list-style-type: none"> • obserwacja, doświadczenie • problem badawczy, hipoteza • próba kontrolna • dokumentacja badań biologicznych	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie różnicy między obserwacją a doświadczeniem • wyjaśnienie pojęć: <i>problem badawczy, hipoteza, próba badawcza, próba kontrolna, zmienna niezależna, zmienna zależna</i> • omówienie zasad prowadzenia bada
2. Obserwacje mikroskopowe <ul style="list-style-type: none"> • powiększenie, zdolność rozdzielcza mikroskopu • budowa oraz zasady działania mikroskopów optycznego i elektronowego • rodzaje mikroskopów elektronowych • zasady mikroskopowania i przygotowywania preparatów mikroskopowych	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie pojęcia <i>zdolność rozdzielcza</i> • omówienie budowy oraz funkcji układów optycznego i mechanicznego mikroskopu optycznego • • wykonanie preparatów mikroskopowych i ich obserwacja
II. Chemiczne podstawy życia	
1. Skład chemiczny organizmów <ul style="list-style-type: none"> • pierwiastki chemiczne • pierwiastki biogenne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie pojęcia <i>pierwiastki biogenne</i>

<ul style="list-style-type: none"> • makro- i mikroelementy • związki nieorganiczne i organiczne • właściwości wody 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikowanie pierwiastków na mikroelementy i makroelementy • omówienie znaczenia wybranych mikro- i makroelementów • omówienie rodzajów wiązań • klasyfikowanie związków chemicznych na związki organiczne i związki nieorganiczne • omówienie budowy i właściwości fizykochemicznych wody
<p>2. Budowa i funkcje sacharydów</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa, przykłady i funkcje monosacharydów • formy monosacharydów • przemiany glukozy • budowa, przykłady i funkcje oligosacharydów • budowa, przykłady i funkcje polisacharydów • wykrywanie cukrów redukujących w soku z winogron 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikowanie sacharydów • omówienie powstawania form pierścieniowych monosacharydów • porównanie budowy chemicznej mono-, oligo- i polisacharydów • zaplanowanie i przeprowadzenie doświadczenia pozwalającego wykryć glukozę w soku z winogron
<p>3. Budowa i funkcje lipidów</p> <ul style="list-style-type: none"> • podział lipidów ze względu na budowę cząsteczki • budowa i funkcje lipidów prostych • kwasy tłuszczowe nasycone i nienasycone 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie właściwości i funkcji lipidów • klasyfikowanie lipidów ze względu na konsystencję w temperaturze pokojowej, pochodzenie i budowę cząsteczki • wyjaśnienie różnicy między kwasami tłuszczowymi nasyconymi a nienasyconymi
<p>4. Aminokwasy. Budowa i funkcje białek</p>	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie budowy aminokwasów

<ul style="list-style-type: none"> • rodzaje aminokwasów (białkowe, niebiałkowe) • budowa i właściwości aminokwasów białkowych • powstawanie i wykrywanie wiązań peptydowych • poziomy organizacji białek • podział i funkcje białek 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy białek i sposobu powstawania wiązania peptydowego • zaplanowanie i przeprowadzenie doświadczenia mającego na celu wykrycie wiązań peptydowych • wyjaśnienie, na czym polega i w jakich warunkach zachodzi koagulacja i denaturacja białek • charakteryzowanie białek prostych i białek złożonych
<p>5. Budowa i funkcje nukleotydów oraz kwasów nukleinowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa i funkcje nukleotydów • rodzaje nukleotydów • zasada komplementarności • budowa i funkcje DNA i RNA • replikacja DNA 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy nukleotydów DNA i RNA • wyjaśnienie, na czym polega komplementarność zasad DNA i RNA • omówienie i wskazanie wiązań w cząsteczce DNA • poznanie rodzajów RNA i ich roli • porównanie budowy i roli DNA z budową i rolą RNA
<p>III. Komórka – podstawowa jednostka życia</p>	
<p>1. Budowa i funkcje komórki.</p> <p>Rodzaje komórek</p> <ul style="list-style-type: none"> • poziomy organizacji komórkowej organizmów • rozmiary i kształty komórek • rodzaje komórek (prokariotyczne, eukariotyczne) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie pojęć: <i>komórka, organizmy jednokomórkowe, formy kolonijne, organizmy wielokomórkowe plechowe i tkankowe</i> • wyjaśnienie zależności między wymiarami komórki a jej powierzchnią i objętością

<p>i ich budowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • rodzaje komórek eukariotycznych (roślinna, zwierzęca, grzybowa) 	<ul style="list-style-type: none"> • podanie przykładów komórek prokariotycznych i eukariotycznych • wskazanie struktur komórek prokariotycznej i eukariotycznej • porównanie komórek roślinnej, zwierzęcej i grzybowej
<p>2.Błony biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcje błon biologicznych • budowa błon biologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazanie na schemacie składników błon biologicznych • omówienie modelu budowy błony biologicznej • poznanie właściwości i funkcji błon biologicznych
<p>3.Transport przez błony biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> • rodzaje transportu przez błony (transport bierny i transport czynny) • osmoza w komórkach zwierzęcej i roślinnej • plazmoliza i deplazmoliza • transport przez błony biologiczne z udziałem białek błonowych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzowanie poszczególnych rodzajów transportu przez błony • wyjaśnienie pojęć: <i>osmoza, turgor, plazmoliza, deplazmoliza</i> • charakteryzowanie białek błonowych • porównanie zjawisk osmozy i dyfuzji • porównanie endocytozy z egzocytozą
<p>4.Jądro komórkowe. Cytosol</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa jądra komórkowego • upakowanie DNA w jądrze komórkowym • funkcje jądra komórkowego • transport przez pory jądrowe* • cytosol 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy i funkcji jądra komórkowego • wskazanie na schemacie elementów budowy jądra komórkowego • omówienie budowy jądra komórkowego • wyjaśnienie znaczenie jąderka i otoczki jądrowej • wyjaśnienie pojęć: <i>chromatyna, nukleosom, chromosom</i>

<ul style="list-style-type: none"> • struktury cytoszkieletu • ruch cytozolu • rzęski i wici 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie składu i znaczenia cytozolu • omówienie budowy rzęski i wici
<p>5.Mitochondria i plastydy. Teoria endosymbiozy</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa i funkcje mitochondriów • rodzaje plastydów • cechy, funkcje i występowanie plastydów • budowa chloroplastów • obserwacja plastydów • teoria endosymbiozy • organella półautonomiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie budowy mitochondriów • wyjaśnienie roli mitochondriów jako centrów energetycznych komórki • klasyfikowanie plastydów • omówienie funkcji plastydów • omówienie budowy chloroplastów • omówienie teorii endosymbiozy i podanie potwierdzających ją argumentów • wyjaśnienie, dlaczego mitochondria i plastydy nazywa się organellami półautonomicznymi
<p>6.Struktury komórkowe otoczone jedną błoną i rybosomy</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa siateczki śródplazmatycznej • funkcje siateczek śródplazmatycznych gładkiej i szorstkiej • budowa rybosomów • klasyfikacja rybosomów • budowa i funkcje aparatu Golgiego • budowa i funkcje lizosomów 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie budowy oraz roli siateczki śródplazmatycznej, rybosomów, aparatu Golgiego i lizosomów • analizowanie schematu syntezy i modyfikacji białek wydzielanych przez komórkę • wyjaśnienie roli peroksysomów • omówienie występowania, budowy i funkcji wakuol • omówienie występowania, budowy i funkcji ściany komórkowej

7. Ściana komórkowa

- funkcje ściany komórkowej

SEMESTR II

Rozkład materiału nauczania z biologii dla klasy 1 szkoły ponadpodstawowej
dla zakresu rozszerzonego opartego na *Programie nauczania biologii – Biologia na czasie*

Biologia na czasie 1

Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum, zakres rozszerzony

Nr dopuszczenia: 1010/1/2019

Autorzy: Marek Guzik, Ryszard Kozik, Renata Matuszewska, Władysław Zamachowski

Treści nauczania	Cele edukacyjne
I. Komórka	
1.Cykl komórkowy. Mitoza <ul style="list-style-type: none"> • cykl życiowy komórki eukariotycznej • chromosomy homologiczne • przebieg cyklu komórkowego • zmiany zawartości DNA w cyklu komórkowym	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie pojęć: <i>kariokineza, cytokineza</i> • wyjaśnienie pojęcia <i>chromosomy homologiczne</i> • omówienie faz cyklu komórkowego • wyjaśnienie roli interfazy w cyklu życiowym komórki • omówienie przebiegu i znaczenia mitozy

<ul style="list-style-type: none"> • przebieg i znaczenie mitozy • cytokineza w komórkach zwierzęcych i roślinnych 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie znaczenia wrzeciona kariokinetycznego • wyjaśnienie i porównanie przebiegu cytokinezy w komórkach roślinnej i zwierzęcej
<p>2.Mejoza</p> <ul style="list-style-type: none"> • przebieg i znaczenie mejozy • przebieg procesu <i>crossing-over</i> • zmiany zawartości DNA w komórce ulegającej mejozie 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie przebiegu i znaczenia mejozy • wyjaśnienie znaczenia zjawiska <i>crossing-over</i> • omówienie zmian zawartości DNA w komórce ulegającej mejozie
<p>IV. Metabolizm</p>	
<p>1.Podstawowe zasady metabolizmu</p> <ul style="list-style-type: none"> • kierunki przemian metabolicznych (anabolizm, katabolizm) • reakcje endoergiczne, reakcje egzoergiczne • uniwersalne przenośniki energii w komórce • budowa ATP i jego przemiany w ADP • mechanizmy fosforylacji ADP • przebieg chemiosmozy • regulacja przebiegu szlaków metabolicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie pojęcia <i>metabolizm</i> • porównanie reakcji anabolicznych z katabolicznymi • odróżnianie reakcji endoergicznych od egzoergicznych • wyjaśnienie budowy i roli ATP • omówienie przemian ATP w ADP • omówienie rodzajów fosforylacji • omówienie regulacji przebiegu szlaków metabolicznych
<p>2.Budowa i działanie enzymów</p> <ul style="list-style-type: none"> • energia aktywacji • budowa enzymów • nazewnictwo i klasyfikacja enzymów • właściwości enzymów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie pojęcia <i>energia aktywacji</i> • omówienie modelu budowy enzymu • poznanie zasad nazewnictwa i klasyfikacji enzymów • poznanie cech enzymów

<ul style="list-style-type: none"> • mechanizm działania enzymów (kataliza enzymatyczna) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie mechanizmu działania enzymów
<p>3.Regulacja aktywności enzymów</p> <ul style="list-style-type: none"> • czynniki regulujące szybkość reakcji enzymatycznych (stężenie substratu, temperatura, pH środowiska, obecność aktywatorów lub inhibitorów) • ujemne sprzężenie zwrotne 	<ul style="list-style-type: none"> • charakterystyka czynników decydujących o szybkości reakcji enzymatycznych • porównanie rodzajów inhibicji • omówienie mechanizmu hamowania przez ujemne sprzężenie zwrotne • badanie wpływu pH na aktywność pepsyny • badanie wpływu wysokiej i niskiej temperatury na aktywność katalazy
<p>4.Autotroficzne odżywianie się organizmów – fotosynteza</p> <ul style="list-style-type: none"> • rodzaje autotrofizmu (fotosynteza, chemosynteza) • miejsce zachodzenia fazy jasnej i fazy ciemnej fotosyntezy • barwniki fotosyntetyczne • badanie wpływu barwy światła na efektywność fotosyntezy • budowa i funkcje fotosystemów • przebieg fotosyntezy • fosforylacja fotosyntetyczna cykliczna i niecykliczna • znaczenie fotosyntezy 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie autotrofizmu jako rodzaju odżywiania się organizmów • wyjaśnienie ogólnej zasady przebiegu fotosyntezy • omówienie rodzajów fotosyntezy • poznanie budowy i roli fotosystemów • analiza przebiegu faz zależnej i niezależnej od światła • porównanie fosforylacji fotosyntetycznej cyklicznej z fosforylacją fotosyntetyczną niecykliczną • wyjaśnienie znaczenia fotosyntezy dla organizmów żyjących na Ziemi
<p>5.Autotroficzne odżywianie się organizmów – chemosynteza</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie przebiegu etapów chemosyntezy • określenie znaczenia chemosyntezy

<ul style="list-style-type: none"> • przebieg chemosyntezy • znaczenie chemosyntezy 	
<p>6.Oddychanie komórkowe.</p> <p>Oddychanie tlenowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • rodzaje oddychania komórkowego • lokalizacja etapów oddychania tlenowego w komórce • przebieg oddychania tlenowego • bilans energetyczny oddychania tlenowego • wpływ wybranych czynników na intensywność oddychania tlenowego • wydzielanie dwutlenku węgla i pochłanianie tlenu przez kiełkujące nasiona 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie rodzajów oddychania komórkowego • przedstawienie miejsc zachodzenia etapów oddychania tlenowego w komórce • wykazanie katabolicznego charakteru oddychania tlenowego • charakteryzowanie przebiegu glikolizy, reakcji pomostowej, cyklu Krebsa i łańcucha oddechowego • omówienie bilansu energetycznego oddychania tlenowego
<p>7.Procesy beztlenowego uzyskiwania energii</p> <ul style="list-style-type: none"> • oddychanie beztlenowe • fermentacja alkoholowa i fermentacja mlekowa • zysk energetyczny procesów beztlenowych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzowanie oddychania beztlenowego i fermentacji • poznanie przebiegu i znaczenia fermentacji mlekowej i alkoholowej • określenie zysku energetycznego procesów beztlenowych
<p>8.Inne procesy metaboliczne</p> <ul style="list-style-type: none"> • metabolizm sacharydów (glikogenoliza, glukoneogeneza) • szlaki glukoneogenezy w organizmie człowieka • metabolizm aminokwasów i białek (anabolizm i katabolizm) • transport amoniaku i cykl mocznikowy 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie szlaków glukoneogenezy w organizmie człowieka • analizowanie przebiegu β-oksydacji • wyjaśnienie przebiegu przemian aminokwasów • omówienie rodzajów produktów przemiany materii i sposobów ich usuwania z organizmu

• wiązanie azotu atmosferycznego i przystosowanie sinic i bakterii z rodzaju *Rhizobium* do asymilacji azotu*

• charakteryzowanie przebiegu cyklu mocznikowego